

Predmet IT-98-32-A, Tužilac protiv Mitra Vasiljevića

Transkripcija i redaktura transkripta: Fond za humanitarno pravo, 15.decembar 2005.

Sreda, 3. oktobar 2001.

Svedok VG-13

Svedok Džon Klark

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.33 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA HANT: Najavite Predmet, molim.

sekretar: *Predmet IT-98-32-T, Tužilac protiv Mitra Vasiljevića.*

SUDIJA HANT: Oprostite zbog kašnjenja, ali došlo je do jednog tehničkog problema, koji još nije rešen, no videćemo kako ćemo dalje da napredujemo. Gospodine Grum (Groome), izvolite.

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, kada smo završili juče, Sud se izjasnio da ćemo ujutro da nastavimo razgovorom o dva pitanja koja se tiču usvajanja ovog novog dokaznog predmeta. Prvo, moje primedbe se tiču nedoslednosti koje je izneo gospodin Domazet u unakrsnom ispitivanju i u izjavi. Postoje tu, zapravo, dva područja, časni Sude. Prvo se tiče da li je ili nije gospodin Vasiljević bio prisutan kada su ljudi bili vođeni iz kuće Memića u kuću Omeragića. Ja bih vas uputio na transkript, na dno stranica 79 i 80, gde je pitanje postavljeno i citiraću ga. Dakle, gospodin Domazet je postavio pitanje ovako: "Moje sledeće pitanje je: kada ste govorili da vas vode iz jedne kuće u drugu, u Omeragića kuću, rekli ste danas da su Milan Lukić i Mitar Vasiljević bili tamo. Moje pitanje, još jedanput, je: može li to da se pronađe u vašoj izjavi istražitelju?"

prevodioci: Molim da tužilac uspori.

TUŽILAC GRUM: "Jeste li to rekli istražitelju Međunarodnog suda?" Svedok je odgovorio potvrdno, a gospodin Domazet je zatražio da se izjava predoči kako bi se to osporilo. E sada, bosanska izjava ...

SUDIJA HANT: Hoćemo li da čujemo sva pitanja kojima želite da se bavite, zajedno ili odvojeno?

TUŽILAC GRUM: Ja bih hteo da kažem sve šta sada imam, a onda ću da ostavim Sudu na razmatranje.

SUDIJA HANT: Ali bilo je više od jednog pitanja koje je on obrađivao, dakle, da li je svedok nešto rekao istražiteljima Tužilaštva ili ne. Radilo se o raznim stvarima.

TUŽILAC GRUM: Ja ću to upravo sada da obradim, časni Sude, ukoliko se slažete?

SUDIJA HANT: Da.

TUŽILAC GRUM: Dakle, ja bih vam pokazao deo izjave na bosanskom koja se odnosi na to, a onda možemo da pređemo na drugo pitanje. U bosanskoj izjavi, prema engleskom prevodu dotične, kaže se: "Kada su uveli nas 80 u kuću, zapalili su nešto poput benzina na ulaznim vratima i veliki plamenovi su prodrli u sobu, gde smo svi mi bili zajedno nabijeni." Zatim, u zadnjem delu izjave, dakle, osoba koja je dala tu izjavu, identifikuje gospodina Vasiljevića kao jednu od tih osoba. Druga nedoslednost koju je pokazao gospodin Domazet u ovoj izjavi, odnosno, u izjavi svedoka datoj Međunarodnom sudu, tiče se toga da li je gospodin Vasiljević bio prisutan u vreme kada su svedok i drugi ljudi bili pretresani i kada su im oduzimate stvari ili ne? Postoje dva dela u transkriptu gde to gospodin Domazet radi. Prvi se nalazi na stranici 80 i ponovo citiram: "Gospodo, ako niste spomenuli svoje susede u ovom konkretnom slučaju, možda to nije izuzetno važno, ali vrlo je važno ako vi, danas, kažete da su Milan Lukić i Mitar Vasiljević učestvovali u svim tim događajima, dok ste ranije rekli da su to bili Milan Lukić i Sredoje Lukić. To je vrlo važna razlika. Ovo je veoma bitna razlika. Dakle, moje pitanje za vas je: zar nije mogao to da bude Sredoje Lukić koga ste propustili da spomenete, a umesto njega spominjete Mitra Vasiljevića, kada govorite o pljački i samom požaru." Sada citiram stranicu 88 jučerašnjeg transkripta. Gospodin Domazet, pitanje: "Moram da vam postavim pitanje, sećate li se da ste izjavili u izjavi istražitelju da je Mitar Vasiljević već bio otišao i da je, nakon njegovog odlaska, došao Sredoje Lukić i onda dajete njegov opis." Mislim da imamo jedan deo transkripta koji nije mogao juče da se dešifruje, kada smo dobili kopiju. Odgovor na to pitanje bio je: "Mitar Vasiljević je otišao nakon što je dao potvrdu Muji Haliloviću, a za vreme pljačkanja i maltretiranja, svi su ponovo bili tamo." Još jedanput, gospodin Domazet predočava izjavu datu Međunarodnom sudu kako bi pokazao da se to u toj izjavi ne nalazi. U izjavi na bosanskom, osoba, dakle, kaže "oni": "Oni su uzeli sav naš novac i zlato." I, ponovo, na kraju te izjave, osoba koja je dala izjavu identifikuje Mitra Vasiljevića kao jednog od počinitelja tog dela. Dakle, što se tiče toga da li znamo ... Da li bih ja smeo da postavim pitanje svedoku da li ona prepoznaje ovu izjavu? Verujem, časni Sude, da

juče ... Verujem da standard nije u tome da li ja, lično, znam da li je to njena izjava, već da li ja imam osnovu, u dobroj veri, da joj pokažem tu izjavu i da je pitam je li to njena izjava ili nije. Mislim da tu postoje tri razloga, ako pogledamo tu izjavu, da možemo da kažemo da, stvarno, postoji temelj *bona fides*. Jedna od stvari u ovoj izjavi kaže: "Iskočila sam iz kuće sa svojim trinaestogodišnjim sinom." Iz toga razloga, časni Sude, mi znamo da to mora da bude ili VG-13 ili VG-18 u ovom slučaju, a ja bih rekao da to, samo po sebi, daje *bona fides* temelj za postavljanje pitanja. No, postoji još toga. U izjavi, isto tako, piše: "Znam, sigurno, da je samo četvoro nas uspelo da izađe napolje." Na kraju izjave i, slučajno, cela izjava je napisana u prvom licu jednine, dakle, sa gledišta osobe koja to kaže. Ta osoba spominje još troje ljudi za koje zna da su preživeli, a to su VG-18, VG-38 i Edhem Kurspahić. Činjenica da ona spominje VG-18 pokazuje da je tu izjavu, verovatno, dala VG-13, jer je u njoj identifikovala troje preživelih, osim sebe. Ovo je, takođe, u skladu sa onim šta znamo od ovog svedoka i što smo čuli od njenog sina. U vreme kada je ova izjava data, tri meseca nakon požara, ovaj svedok nije znao da je njen sin preživeo požar. I na kraju, časni Sude, ako pregledate izjavu svjedoka VG-18, mislim da će Sud razumno da zaključi da je izjava koja je data Bosancima, verovatnije, izjava VG-13. Na tom temelju, mislim da imam *bona fides* osnovu da joj predočim izjavu. Naravno, ja sam vezan njenim odgovorom. Ako ona kaže da ona ne prepoznaje izjavu ili da to nije njena izjava, mene takav odgovor obavezuje. Ali mislim da imam *bona fides* osnovu da joj pokažem izjavu.

SUDIJA HANT: Gospodine Grum, izvolite nastavite.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC GRUM

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Zamoliću da se dokazni predmet 59-1 vrati svedoku da ga ona pogleda. Svedoče VG-13, juče ste imali prilike da počnete da gledate dokument 59-1. Jeste li imali prilike da završite sa čitanjem juče popodne?

SVEDOK VG-13 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Prepoznajete li, odnosno, je li to izjava koju ste vi dali? Da li vi prepoznajete tu izjavu?

SVEDOK VG-13 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Je li to izjava koju ste dali bosanskim vlastima?

SVEDOK VG-13 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, ja bih sada predložio dokazni predmet 59-1 i 59-2 u spis.

SUDIJA HANT: Da. Gospodine Domazet, imate li prigovora?

ADVOKAT DOMAZET: Vaša Visosti, ja sam i juče imao prigovora, jer se ovde ne radi o izjavi koja je data nekom zvaničnom organu, već se radi o delu knjige Nasera Orića "Srebrenica, svedoci optužuju". Bar tako sam ja razumeo ovaj dokaz.

SUDIJA HANT: Da li to ima veze što se ne radi o službenom organu? Tužilaštvo ima pravo da predoči bilo koju izjavu, čak i usmenu izjavu, datu novinama, televiziji. To ne mora da bude izjava data nekom službenom organu. Vi ste skrenuli pažnju na nedostatak referenci, odnosno da u njoj u izjavi datoj Tužilaštvu, postoje neke stvari koje se ne spominju. Jedini razlog tome je da nas vi, zapravo, upućujete na to da zaključimo da ona ne govori istinu. To je dobro poznat proces unakrsnog ispitivanja, ali on, takođe, zahteva i odgovor Tužilaštva da ona nije, možda, rekla Tužilaštvu nešto u vezi sa tim, ali da jeste rekla nekim drugim ljudima. I ovo je, zapravo, dokument iz septembra 1992. godine. Imate li prigovor u vezi s tim što oni nastoje da ponovo uspostave njen kredibilitet kao svedoka zbog vašeg unakrsnog ispitivanja tokom kojeg je izneto da ona nije to rekla istražiteljima Tužilaštva?

ADVOKAT DOMAZET: Vaša Visosti, jeste i moje pitanje svedoku bilo je da li je davala neko svedočenje MUP-u Bosne i Hercegovine. I ja bih, zaista, voleo da taj eventualni zapisnik vidim, jer je potvrdila da je odgovorila. Dakle, ono šta je zaista dala MUP-u Bosne i Hercegovine, jer, kako ja razumem ovaj dokaz, ovo je nešto moguće iz takvog nekog zapisnika, ali prepričano. Ovde se kaže "mi smo". Koji su to "mi"? Dakle, ne "ja", već "mi, od četiri, monstruma prepoznali smo dvojicu". Čak se ne pominje Milan Lukić koji je itekako ovde pomenut. Tako da, zaista, ja ne prepoznajem iz ovoga da se radi o izjavi svedoka koji je danas ovde pred nama. Ali, naravno, ostavljam vama. Vi ćete odlučiti, konačno, o ovom dokazu.

SUDIJA HANT: Ali, gospodine Domazet, ovo se tiče težine koja će tome da se prida. Ovo je vrlo ozbiljno pitanje, dakle, da li spominjanje vašeg klijenta u predzadnjem paragrafu treba da se protumači kao osobe ili jedna od osoba o kojoj ona govori tokom čitave svoje izjave. Ona ga je opisala kao jednog od počinitelja, što može da znači, recimo, samo da je zapalio vatru ili da je uperio bateriju u ljude koji su skakali kroz prozor da bi nekom omogućio da puca u njih. Ovo je pitanje težine, a ne pitanje prihvatljivosti. Imate li još nešto da kažete?

ADVOKAT DOMAZET: Ne, časni Sude.

SUDIJA HANT: Uprkos vašem opisu da se radi o dokaznom predmetu, on to još uvek nije, ali sada, evo, postaje dokazni predmet P59-1. Da li treba da bude pod pečatom?

TUŽILAC GRUM: Da, časni Sude, zato što u njemu imamo imena dvoje zaštićenih svedoka.

SUDIJA HANT: Ukoliko može da se razazna ko su oni. Ali dobro, nema veze, zavodi se pod pečatom. Dokazni predmet P59-1 i zavodi se pod pečatom.

TUŽILAC GRUM: Isto tako, P59-2, engleski prevod tog dokumenta.

SUDIJA HANT: Dakle, ovo bi trebalo da ima drugi broj?

TUŽILAC GRUM: Da, jer radi se o prevodu na engleski jezik.

SUDIJA HANT: To će, onda, da bude dokazni predmet P59-2 i, isto tako, zavodi se pod pečatom.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Hvala. Svedoče VG-13, poznajete li osobu po imenu Bula Kurspahić?

SVEDOK VG-13 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Je li to muškarac ili žena?

SVEDOK VG-13 – ODGOVOR: Žena.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Je li ona poginula te noći u požaru?

SVEDOK VG-13 – ODGOVOR: Da i njeno dvoje unučadi i snaha.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam kažete da li je ona imala dece?

SVEDOK VG-13 – ODGOVOR: Da, imala je ...

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Nemojte da nam govorite njihova imena, ali recite nam koliko je vama poznato da je imala sinova i kćeri?

SVEDOK VG-13 – ODGOVOR: Imala je pet šćeri i dva sina.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U vreme kada ste dali izjavu istražiteljima Međunarodnog suda koja je danas dokazni predmet D4, jeste li vi ispričali istražitelju da su Bula Kurspahić i njena porodica bili u Pionirskoj ulici?

SVEDOK VG-13 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, nemam više pitanja.

SUDIJA HANT: Gospođo, hvala vam. Ovde se vaš zadatak završava. Mi smo zahvalni što ste došli i svedočili pred Sudom i na samom vašem svedočenju. Sada možete da idete.

SVEDOK VG-13: U redu.

SUDIJA HANT: Gospodine Grum, ko je vaš sledeći svedok?

TUŽILAC GRUM: Sledećeg svedoka će da ispituje gospodin Osogo (Ossogo).

SUDIJA HANT: Gospodine Osogo, ja se nadam da će ovaj izveštaj da bude predložen kao dokazni predmet, tako da doktor ne mora da ponavlja sve šta u njemu piše. Mi smo imali prilike, naime, da ga pročitamo, a vi možete tome nešto da dodate ili da objasnite. Vi morate da predložite njegove kvalifikacije kao dokaz. Ali, inače, ne želimo da ga provedete kroz ceo izveštaj, osim ako ne želite da on nešto tome doda ili da nešto razjasni.

TUŽILAC OSOGO: Oprostite, gospodine predsedniče, nisam do kraja čuo prevod.

SUDIJA HANT: Govorio sam, gospodine Osogo, da ne želim da svedoka vodite reč po reč kroz izveštaj. Želim da predložite izveštaj kao dokazni predmet, a onda, ako želite da svedok nešto objasni ili doda, razgovarajte o tim konkretnim stvarima. Mi smo pročitali izveštaj i, zavisno od toga šta gospodin Domazet kaže u vezi sa njegovom prihvatljivošću, izveštaj može da se uvrsti umesto samog svedočenja.

TUŽILAC OSOGO: Da, gospodine predsedniče, svakako. Glavno ispitivanje svedoka će da bude prilično kratko ovog jutra. Mi nismo dobili nikakvo protivljenje od strane Odbrane u skladu sa pravilom 94bis. Kada sam ja dao ovaj izveštaj Odbrani, nije bilo nikakvog konkretnog prigovora, i to odgovara upravo ovome šta ste vi rekli. Radi se, dakle, o tome da će od svedoka da se traži da objasni nekoliko tehničkih stvari i, takođe, mi ćemo ukratko da prođemo kroz njegovu biografiju tako da upoznemo svedoka koji se nalazi pred nama

SUDIJA HANT: Da, hvala vam. Ustanite, gospodine, molim vas i pročitajte svečanu izjavu sa dokumenta koji vam daje sudski poslužitelj.

SVEDOK KLARK: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA HANT: Hvala, sedite. Gospodine Osogo, mi imamo njegovu biografiju u našem spisu i, da skratimo, dobro bi bilo da vi to samo predložite.

TUŽILAC OSOGO: Svakako, gospodine predsedniče. Mogu li da počnem, gospodine predsedniče?

SUDIJA HANT: Izvolite.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC OSOGO

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Dobro jutro, gospodine Klark.

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Dobro jutro.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Mislim da ste čuli šta je predsednik upravo rekao u vezi sa načinom vođenja glavnog ispitivanja. Dakle, možete li da nam izložite svoje kvalifikacije, bez ponavljanja svoje kompletne biografije koju sudije već imaju. Vi se zovete Džon Klark (John Clark)?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Rođeni ste 5. septembra 1951. godine?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: I britanski ste državljanin?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Diplomirali ste na Univerzitetu u Aberdinu (The University of Aberdeen)?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: I specijalista ste sudske medicine, patologije i profesor ste na Univerzitetu u Glazgovu (Glasgow University) u Škotskoj (Scotland)?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Ne profesor, ono šta mi zovemo "viši predavač", a što je ekvivalent docentu.

SUDIJA HANT: Mogu li da sugerišem, gospodine Osogo, da predložite ovaj dokument kao dokaz, koji je dostavljen u ponedeljak. Ima li ikakvog prigovora na biografiju, gospodine Domazet?

ADVOKAT DOMAZET: Ne, časni Sude.

SUDIJA HANT: Hvala. Ja ne bih hteo da pravim zbrku u vašem sistemu označavanja dokaznog materijala brojevima. Recite, molim vas, koji je sledeći broj?

TUŽILAC OSOGO: To će da bude, gospodine predsedniče, dokument broj 61, dokazni predmet 61.

SUDIJA HANT: Hvala. Dakle, biografija svedoka je dokazni predmet P61. Nastavite, molim vas.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Upravo ste nam rekli da vi, u stvari, niste profesor. Kada se na francuskom jeziku kaže "profesor", to ne podrazumeva akademski stepen, već upućuje na nekoga ko predaje na univerzitetu. Vi ste, takođe, član Kraljevskog koledža patologa (The Royal College of Pathologists) i predsednik ste ispitne komisije, je li tako?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Čime se, tačno, bavi ta naučna ustanova?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Kraljevski koledž patologa je organizacija Ujedinjenog Kraljevstva (United Kingdom). Ona je glavno profesionalno udruženje patologa iz cele zemlje. To udruženje postavlja standarde i načine ispitivanja za sve patologe, a ja sam zadužen za komitet koji nadgleda sudsko-patološka ispitivanja.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Možete li da nam, ukratko, objasnite u čemu se sastoji posao patologa? Sudije to, verovatno, znaju, ali nisu svi svesni naučnih aspekata ove profesije.

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Uopšteno govoreći, patolog je neko ko posmatra i proučava bolesti. Oni posmatraju bolesna tkiva i, isto tako, rade obdukcije ljudi nakon njihove smrti, kako bi ustanovili na koji su način preminuli. Specijalista sudske medicine ima posebno stručno znanje da pregleda povrede i da protumači povrede. Zato oni poseduju stručno znanje da pregledaju tela ljudi koji su preminuli pod sumnjivim i, moguće, kriminalnim okolnostima.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Znači vi, uopšteno govoreći, radite na ljudskim telima?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Postoje li neke granice u tom poslu, recimo, u vezi sa vremenom koje je proteklo od trenutka kada je neka osoba preminula ili radite na telima preminulih bez ikakvih ograničenja, obzirom na protok vremena?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Mi možemo da radimo na bilo kojem telu. Ali, očigledno, naše nalaze je mnogo lakše protumačiti ukoliko je leš svežiji, ako tako mogu da kažem. Što je duže neka osoba mrtva, to postaje teže. Nije nemoguće, ali je mnogo teže.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Vi ste glavni patolog Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (ICTY) sa sedištem u Visokom. Vaše kancelarije su u Visokom, je li tako?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da. Ja sam, poslednje tri godine glavni patolog u Bosni i Hrvatskoj.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Jeste li radili na nekim drugim međunarodnim projektima, naravno, vezano za vaše polje stručnosti?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da. Kao što piše u mojoj radnoj biografiji, ja sam radio pri Generalštabu vojske u Pakistanu (Pakistan). Radio sam, takođe, za britansku vojnu policiju i na Kosovu i u Nemačkoj (Germany) i davao sam svoje mišljenje u drugim međunarodnim slučajevima.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Hvala. Kad je reč o radu koji je vezan za vaš sadašnji položaj, da li vam se događa da radite na terenu ili ste sve vreme u kancelariji i tamo obavljate posao na leševima?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Nisam siguran da sam dobro shvatio pitanje.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li vi radite na lokacijama gde su tela pronađena ili čekate da se tela prenesu u vaše sedište, u vašu kancelariju?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Ne, ja radim u mrtvačnici. Leševe izvlači poseban tim i ta tela se dopremaju u mrtvačnicu, gde, zapravo, počinje moj posao. Ja, povremeno, odlazim na lokacije i upoznat sam vrlo dobro kako rade terenske ekipe i kako izgledaju sami grobovi, odnosno grobnice, ali naš rad počinje u mrtvačnici.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Govorili ste o nekim timovima? Kakav je sastav vaših timova u tehnološkom i naučnom smislu? Da li su članovi vašeg tima iz iste zemlje? Da li se radi o stručnjacima raznih profila, ako mogu tako da kažem? Možete li, molim vas, da to malo objasnite?

SUDIJA HANT: Sve ovo se nalazi u njegovom izveštaju, zar ne? Imena članova timova iz kojih zemalja dolaze. Zar ne možemo da predložimo ovaj izveštaj kao dokaz i da predemo na ono šta želite da dodate tom izveštaju?

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Svakako, gospodine predsedniče. Ja samo želim da pokrijem neke ključne tačke kako bi uspostavile kredibilitet svedoka. Ovo je javna rasprava, pa možda postoje neki detalji koji nisu opšte poznati, jer javnost nema pristupa ovakvoj vrsti procesa. Ovo, možda, baca više svetla na to šta ovakva vrsta posla zahteva, koji je svedok u pitanju i tako dalje, ali sa ovim zaključujem biografiju gospodina Klarka. Gospodine Klark, govorili smo o multidisciplinarnom sastavu vaših timova koji vam pomažu, pretpostavljam, u poslu koji obavljate u Visokom.

Možete li da nam date nekoliko pojedinosti u vezi sa tim, odnosno, dajte nam kratku analizu?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Pa, ukratko, radi se o međunarodnom timu, čiji su članovi iz mnogih zemalja i koji nisu tamo prisutni sve vreme. Znači, postoje smene koje se redovno odvijaju. Međutim, sve vreme imamo tri patologa, tri veštaka sudske medicine, a njima pomažu antropolozi, čija je specijalnost proučavanje kostiju. Zatim, imamo čitav niz osoblja iz kriminalističke tehnike: fotografe, radiologe, sekretarice i tako dalje, kao osoblje za podršku.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Vi ste ovom Pretresnom veću dostavili izveštaj koji je datiran 10. septembra ove godine. Na poslednjoj stranici izveštaja nalazi se niz imena i vi ste naveli da su ona data onim redom kojim su vam pomagali. Da li ste sve ovo uključili u sintezu koju ste sastavili?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Nisam razumeo pitanje.

SUDIJA HANT: Gospodine Osogo, to vidimo u izveštaju. Molim vas, pređite na ono šta je važno za ovaj Predmet. Ja znam da je ovo javna rasprava. Znam da izveštaj neće da bude dostupan mnogim ljudima, ali mi nismo ovde da obrazujemo široku javnost. Mi smo ovde da saslušamo svedoke u krivičnom procesu i imamo da obavimo mnogo posla. Molim vas, nastavimo s tim.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Shvatam, gospodine predsedniče, vašu brigu da preko nekih stvari treba brzo da se pređe, ali, čini mi se da je važno da se naznači da je celokupni izveštaj sastavljen od individualnih obdukcioničkih nalaza koje je sastavio tim patologa, tako da možda možemo da čujemo nešto o načinu na koji su ovi obdukcionički nalazi uključeni u njegov konačni izveštaj. To će, isto tako, da ukaže na odgovornost svakog pojedinog patologa. Dakle, gospodine Klark, da li ste vi obdukcione nalaze uključili u konačni izveštaj? Vi ste, gospodine, sastavili izveštaj, u skladu sa standardnom procedurom i rekli ste da ste naišli na jedan broj poteškoća. Mi o njima nećemo detaljno da govorimo, ali, ipak, postojali su ograničavajući faktori prilikom pregleda leševa. Ustanovili ste, naime, da je jedna od glavnih poteškoća sa kojom ste se suočili ta da nije više bilo tkiva na leševima i da ste celokupan rad morali da obavite samo na kostima. Možete li da nam objasnite šta pod tim mislite? U čemu se sastoji ta posebna vrsta poteškoće?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da, to jeste bila poteškoća. Tela ovih ljudi su, navodno, bila pod zemljom osam godina. Od leševa su ostali samo kosturi, tako da smo mogli da pregledamo samo kosti. Uobičajena forenzička praksa tokom koje se tumači poreklo povreda, podrazumeva pregled kože i mekih tkiva, ispitivanje modrica, ogrebotina, tragova krvarenja. To nam govori, često vrlo jasno, koji je uzrok povreda, koliko su povrede stare. Ako uklonite kožu i meka tkiva i ako vam ostanu samo kosti, onda je posao daleko teži. Ako ste imali, na primer, frakturu neposredno pre smrti, samo oštećenje kosti će da izgleda potpuno isto kao da ste prelom zadobili

nedeljama kasnije. Dakle, teoretski govoreći, budući da smo imali samo kosti, mi nismo mogli da budemo sto posto sigurni da su se povrede, koje smo mogli da ustanovimo, dogodile nužno za života. One su mogle da budu nanete i nakon smrti. Dakle, to je jedan od osnovnih problema s kojim smo se suočili. Isto tako, bili smo svesni da je postojala velika mogućnost da su povrede zadobijene nakon smrti. To je moglo da se dogodi na razne načine. Navodno, ova tela su plutala niz reku po 20 i više kilometara i u tom periodu mogla su da budu oštećena. Ona su izvučena iz reke, ljudi su ih ubacili u čamac ili tako nešto i tek onda su zakopana. Nakon niza godina, sada kada su tela pokopana, kosti postaju krhke, lomljive, a i sama težina tla mogla je da prouzrokuje lomove kostiju. Dakle, radi se o dve stvari: budući da nije preostalo mekog tkiva, interpretacija povreda je bila teška, a, s druge strane, postojala je mogućnost da su povrede nastale nakon smrti. To su bile glavne poteškoće. Ali, postojale su i druge: bilo je teško da se ustanovi koje su povrede nastale od vatrenog oružja, a koje nisu i, jednostavno, koji je bio precizan uzrok smrti, jer nalazimo samo povrede kostiju. Naime, čovek ne umire od povrede kostiju, već od povrede koja je naneta mekom tkivu unutrašnjih organa. A budući da njih nema, mi smo mogli sam da pretpostavimo uzrok smrti, ali ne i da ga dokažemo. Dakle, svi ti faktori su nešto šta smo imali na umu prilikom vršenja obdukcija, a to smo formulisali i u izveštaju.

SUDIJA HANT: Gospodine Osogo, ovo se sve nalazi u izveštaju. Pravilo 92bis je usvojeno da bi se ovako nešto sprečilo. Mi imamo izveštaj. Mi nismo ovde da nam doktor ispriča ono šta je već dato u izveštaju. Molim vas, podnesite ga na usvajanje i kada se taj izveštaj usvoji, onda možete doktora da zamolite da proširi i objasni one delove koje vi želite. Molim vas, ja ne želim da se ovako i na ovaj način neki dokaz izvodi dva puta.

TUŽILAC OSOGO: Gospodine predsedniče, mi smo nameravali da podnesemo izveštaj na usvajanje nakon što postavimo nekoliko pitanja, ali postupićemo onako kako ste upravo predložili. Želimo da podnesemo izveštaj pod brojem 60.

SUDIJA HANT: Imate li prigovor, gospodine Domazet?

ADVOKAT DOMAZET: Ne, časni Sude.

SUDIJA HANT: U redu. To će biti dokazni predmet P60. Razumite kao da smo mi to pročitali.

TUŽILAC OSOGO: Da, gospodine predsedniče. Pošto je izveštaj predat na usvajanje i budući da Odbrana nema prigovora ...

SUDIJA HANT: Da. Treba nam samo original kako bi postao dokazni predmet.

TUŽILAC OSOGO: Da, svakako. Vi već imate kopije, ali originali ... Dozvolite mi da ... Trenutak. Izvinjavam se zbog zastoja. Originali, kako mi je upravo rečeno, sadrže i neke delove u boji, a poslednji smo vam poslali 10. septembra. Moj asistent mi je upravo rekao da će originali da budu dostupni nakon kraćeg vremena.

SUDIJA HANT: Dobro. Nastavimo sada, a time ćemo da se pozabavimo kasnije.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Hvala. Gospodine Klark, rekli ste nam nekoliko reči o poteškoćama na koje ste nailazili. Da li su, međutim, postojale neke nepremostive poteškoće i, ukoliko jesu, koju tezu ste zauzeli u svom izveštaju? Kako ste bili u stanju da date vaše konačno mišljenje u vezi sa uzrocima smrti i tako dalje?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Ja mislim da sam objasnio o kakvim je poteškoćama reč i ne bih imao ništa da dodam onome šta sam ranije izneo.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da, ali ja sam govorio o tezi, o stavu koji ste, na kraju, zauzeli i to na osnovu svega šta ste videli i nakon svih poteškoća sa kojim ste se susreli. Kako ste sumirali svoje nalaze kao patolog? Imajući u vidu nepremostive teškoće sa kojim ste se susreli, kojim pravilom ste se vodili prilikom sastavljanja rezimea celokupnih nalaza?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Pa, moj pristup je bio zdravorazumski, s obzirom na poteškoće koje sam upravo izneo, od kojih je glavna bila dokazivanje da li su povrede nastale pre ili posle smrti. Da sam zauzeo stav da su sve povrede nastale nakon smrti, onda bi trebalo da, navodno, tvrdim da se na ljude namerno pucalo nakon smrti, ponekad i više puta. Zdravorazumski gledano, to bi se činilo sasvim neverovatno i to je bio moj opšti stav.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Dakle, da li ste potvrdili i dokazali da je uzrok smrti vatreno oružje?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da, jer smo našli mnogo tela sa povredama koje su nanete vatrenim oružjem.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Kad je reč o vatrenom oružju, recite nam nešto. Naime, u vašem izveštaju, na stranici 11, nalazimo dve vrste municije, dve vrste metaka koje ste pronašli u telima. Na stranici broj 9 objašnjavate kako je došlo do ulaska metka, kakva je ulazna rana i kakva je izlazna rana. Na stranici 9, slika 4, sa leve strane, vidimo jednu strelicu na tamnoj podlozi, gde imamo ulaznu ranu pri vrhu lobanje. Radi se o slici 4, na stranici 9, vašeg izveštaja. Možete li da nam kažete šta znači ta strelica?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da. Ogromna većina povreda koje su nanete vatrenim oružjem, posledica su vrlo brzih projektila ispaljenih iz vatrenog oružja i to možemo da interpretiramo na dva načina: uzeli smo u obzir tip i prirodu oštećenja kostiju, gde dobijamo veliku količinu fragmentacije i destrukcije, a, isto tako i

činjenicu da smo našli metke i tragove brzih projektila u mnogim telima. Na ovoj lobanji je očigledan primer rane koja je naneta brzim projektilom. Ovde imate ulaznu ranu, jednu okruglu rupu pri vrhu lobanje, levo od središnje linije. To je prouzrokovalo ovu okruglu ulaznu rupu, kao i frakture, ove dugačke frakture sprema i nazad i na obema stranama. Ovo je vrlo tipična ulazna rana na lobanji izazvana brzim projektilom. Izlazna rana bi bila na suprotnoj strani lobanje, u donjem delu i bilo bi prouzrokovano veliko oštećenje. Pogledajte sada drugu sliku, u pitanju je drugi slučaj, ali potpuno suprotan prvom. Zamislite da je metak je došao odozdo, prošao prema gore i ovo je izlazna rana. Vidite do kolikog oštećenja lobanje je ovde došlo i, ponovo, to je oštećenje tipično za brzi projektil vatrenog oružja koji izaziva fatalno oštećenje, smrtonosnu povredu. Postojala su dva slučaja u kojima smo našli metke iz pištolja. Ti meci su daleko sporiji i izazivaju manje frakture, ništa slično ovom tipu oštećenja. Oni bi, verovatno, napravili rupu bez okolnih fraktura. Dakle, bar u dva slučaja korišćeno je ručno oružje, pištolji, a to je moguće da se desilo u još dva slučaja. Međutim, u većini slučajeva, reč je o vrlo brzim projektilima vatrenog oružja.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Kad kažete "vatreno oružje sa brzim projektilima", šta tačno mislite pod tim? Kakva su to oružja? Na stranici 11 vašeg izveštaja, imamo dva primera metaka koji su izvađeni iz tela: primer projektila iz pištolja i brzog projektila iz vatrenog oružja. Možete li da nam objasnite kakva je razlika?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Kao što vidite, metak ispaljen iz brze puške, automatske puške, AK-47 i tako dalje, kreće se mnogo većom brzinom. Tipičan metak je prikazan na levoj strani, on je oštar, zašiljen. Kada dođe do tela, on ne samo da izaziva rupu, već i ogroman pritisak unutar tela, što izaziva veliko oštećenje. I zamislite takav metak u lobanji. On prodire u lobanju i prouzrokuje ogroman pritisak, što izaziva dodatno oštećenje. Kada je reč o mecima ispaljenih iz pištolja, odnosno revolvera, brzina je daleko manja i oštećenje je samo fizičko, jer on prodire, ne stvarajući dodatna oštećenja i okolne posledice.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: U paragrafu 5, u zaključku vašeg izveštaja, govorite o 130 leševa i kažete da je 72 procenata tih ljudi preminulo od posledica vatrenog oružja. Na osnovu vaše analize i pregleda tela, koliki je procenat brzih projektila iz specijalnog tipa naoružanja kod ovih 72 procenata ljudi koji su preminuli od posledica vatrenog oružja, odnosno koliki je njihov procenat kod takvih rana?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Našli smo samo dvoje sa ranama od pištolja. Pa, radi se, otprilike, o 70 posto ljudi. Dakle, gruba procena je da je 70 posto ljudi umrlo od posledica rana koje su nanete brzim projektilima.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Hvala. Vratimo se na stranicu 9 vašeg izveštaja, gde kažete da ste uspeli da utvrdite da je 180 hitaca ispaljeno na ta tela, 54 procenata ili 98 hitaca je ispaljeno u trup, 27 procenata ili 48 hitaca je ispaljeno u glavu, 13

procenata u ruke, a šest procenata u noge. Možete li, kao stručnjak, da nam objasnite otkud ovako veliki procenat hitaca koji su ispaljeni u trup i u glavu?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Veliki broj hitaca ispaljenih u trup nije posebno iznenađujuć, jer je to najveći deo tela. I daleko su veće šanse da pogodite nekoga ako ciljate u trup te osobe. Ova statistika može da se uporedi i sa drugim slučajevima koje smo istraživali u Bosni. Međutim, ono šta je, donekle, iznenađujuće ovde je nizak procenat hitaca ispaljenih u noge. Na drugim lokacijama, mi smo naišli na vrlo veliki broj hitaca u noge, jer noge, isto tako, pokrivaju veliku površinu tela. Ovo može, ali ne mora, da ukazuje na razdaljinu između onoga ko je pucao i žrtve. Dakle, što je osoba koja puca bliža, manja je, po svoj prilici, šansa da će gađati noge, ali to ne znam sa sigurnošću. To je, u svakom slučaju, jedna opservacija koju bi vredelo istražiti, naime, sama ta činjenica da ovde ima daleko manje hitaca ispaljenih u noge nego u drugim slučajevima koje smo obrađivali.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Može li da se zaključi da ovaj manji procenat hitaca ispaljenih u noge proizlazi iz činjenice da su potencijane žrtve, ako možemo da upotrebimo taj izraz, bile pod potpunom kontrolom ubica i da nisu mogle da se spasu, da pobegnu?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: To je jedna mogućnost ili da je na njih pucano iz blizine. Da, to bi bila moja početna, prva interpretacija situacije.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Govorili ste o slučajevima kada je bilo više hitaca koji su ispaljeni u noge. Možete li da nam kažete o kojim slučajevima se radi?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Na nekim drugim grobnicama u Bosni gde smo radili, naročito u Srebrenici, gde se, navodno, na ljude pucalo sa veće razdaljine, onda je postojao veći procenat hitaca u noge.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Imate li ikakva saznanja o tome o kakvim se žrtvama radilo? Vojnicima ili civilima? Jeste li bili u mogućnosti da to utvrdite?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Koliko smo mi mogli da ustanovimo, žrtve nisu bili vojnici, već civili.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Pređimo na stranicu 10 vašeg izvještaja, doktore. Možete li, molim vas, da nam objasnite situaciju u kojoj su se našli strelci, oni koji su gađali? Mislim na njihov položaj. Vi ste nam, naime, rekli da je u slučajevima koje ste razmatrali, bilo 20 hitaca u glavu ispaljenih otpozadi, 37 hitaca u trup, otpozadi, zatim 13 hitaca u glavu ispaljenih sa strane, četiri u trup ispaljenih, isto tako, sa strane, zatim devet hitaca u glavu i 24 u trup, koji su ispaljeni spređa. Kako možete da budete sigurni u kom položaju su se nalazile žrtve, da li na osnovu putanje projektila ili konfiguracije ulazne rane koju je projektil izazvao, ili nečeg drugoga?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Kada je neko ustreljen u glavu, obično možemo da nađemo ulaznu ranu kada se svi delovi sastave i obično možemo da zaključimo

gde je bila izlazna rana. U stvari, u skoro svim slučajevima hitaca ispaljenih u glavu, možemo da zaključimo gde je metak ušao. Većina ulaznih rana je ili na potiljku ili sa strane glave, a relativno malo ih je naneto sprede. Znači, možete da kažete da su ljudi ustreljeni otpozadi ili sa strane, međutim, glava je vrlo pokretna i moguće je da se strelac nalazio ispred osobe, a glave žrtava postrance. Metak je ušao, zapravo, sa strane iako ste licem okrenuti toj osobi. Slično tome, kada je reč o pogotku u vrh glave, to ne znači nužno da je strelac bio iznad žrtve, jer čim vi sagnete glavu, taj gornji deo, odnosno, teme izloženo je projektilu. Ali, uopšteno govoreći, većina hitaca je ispaljena u potiljak, što nas navodi na zaključak da su ljudi češće ustreljeni otpozadi. Kada je reč o trupu, situacija je malo teža. Koliko smo mogli da zaključimo, više hitaca je ispaljeno otpozadi. Naime, trup teže pomerate. Prema tome, ta statistika je prilično pouzdana. Međutim, u tim slučajevima teže je proučavati kosti tela kako bi se ustanovio smer, odnosno, putanja projektila, tako da to nismo bili u stanju da učinimo u većini slučajeva. Prema tome, ova statistika je nešto manje pouzdana, no, sve u svemu, više ljudi je gađano otpozadi nego iz bilo kog drugog smera.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Kada je reč o hicima ispaljenim u trup otpozadi, da li ste, na osnovu ulaznih i izlaznih rana, uspeli da ustanovite da li su to bili rafali ili individualni pucnji? Da li su ovi pucnji otpozadi ispaljeni na žrtve u rafalima ili pojedinačno?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Većina su bili pojedinačni pogoci. Kao što sam već ranije rekao, većina ljudi je bila ustreljena samo jednom. Dakle, kod većine ljudi koji su bili ustreljeni otpozadi, radilo se, verovatno, samo o jednom hicu. Bilo je ljudi koji su pogodeni do šest puta i tu se, očigledno, radilo o rafalu, ili se radilo o mešavini oba, ali većina ljudi je imala, uglavnom, jedan pogodak. Na početku sledeće stranice imamo primere četiri slučaja, gde su svi ljudi ustreljeni samo jednom. Prvi čovek, pogodak u sredinu potiljka, drugi sa strane grudnog koša, zatim, sledeći pogoden samo jednom iza desnog uva i jedna mlada djevojka koja je jednom pogodena u zadnju stranu grudnog koša. Dakle, radilo se o pojedinačnim pogocima, uglavnom otpozadi.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Hvala. Možete li sada da nam kažete postoji li mogućnost, vi ste to već izneli u svom izveštaju, ali sada nam to iznesite sa malo više detalja, dakle, postoji li mogućnost da ti ljudi nisu preminuli od posledica hitaca kojima su bili pogodeni, već od posledica šoka, nakon pada, recimo, s mosta u reku? Da li je, po vašem mišljenju, procenat takvih smrti značajan ili se svodi na minimum?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Ne. To je bio značajan broj. U 28 posto slučajeva nismo sigurni da smo uspeli da ustanovimo uzrok smrti. Tome mogu da se pripisuju razni razlozi. Jedan je bio da patolog nije smatrao nužno smrtonosnim neke povrede koje smo ustanovili, recimo, rane od vatrenog oružja. Ako je neko pogoden u ruku, takva povreda neće nužno da vas usmrti i možete da preživite. Ali, mi nismo ustanovili nikakvu drugu povredu, a osoba je, ipak, mrtva, tako da je morala da umre

iz nekog drugog razloga. Slično tome, neki ljudi su mogli da budu ustreljeni u stomak, gde nema povrede kostiju, tako da takvu ranu nismo mogli da utvrdimo. To je bila, dakle, jedna grupa ljudi. Postoji još jedna velika grupa ljudi kod kojih nismo našli nikakve povrede, koje su nanete pre nastupanja smrti i u tim slučajevima može samo da se nagađa da su ti ljudi preminuli na neki drugi način. Neki leševi su nađeni u vodi, dakle, postoji mogućnost da su se udavili. Ukoliko su bili ubodeni nožem ili ako su imali povrede tipa presečenog grkljana, to, takođe, nije moglo da se utvrdi na kostima. Ukoliko je neko bio zadavljen, to se, takođe, ni bi videlo. Dakle, postoje drugi uzroci smrti. Priličan broj je zadobio povrede tupim predmetom. Te povrede nemaju veze sa vatrenim oružjem, već se radi o udarcima oružjem, udaranju nogama ili, čak, padu. Ja sam detaljno izložio sedam slučajeva kod kojih smo imali vrlo uverljive podatke da se radilo o povredama tupim predmetom. Te povrede nisu nužno smrtonosne, ali, svakako, bile su prisutne.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Hvala. Možete li da utvrdite, u ovom poslednjem slučaju, da li je moguće da se napravi razlika između tih udaraca koje su ljudi zadobili, dakle, nekim tupim predmetom i smrti koja je nakon toga nastupila?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Povrede nastale udarcem tupim predmetom nisu nužno smrtonosne, pa čak ni fraktura lobanje ili udarac nanet oružjem. To može da dovede do gubitka svesti, ali ne nužno i do samog smrtnog ishoda. Ali ako su ti ljudi bili tučeni i njihova tela bačena u reku, onda bi se udavili. To bi, dakle, bio verovatni uzrok smrti, davljenje. Ja ne mogu da dokažem davljenje nakon osam godina, tako da nisam mogao, u tom slučaju, da utvrdim uzrok smrti. Rana iz vatrenog oružja na glavi nužno će da vas ubije skoro odmah. Povrede nanete tupim predmetom ne moraju nužno da budu smrtonosne.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Hvala. Doktore, pređimo na stranu 7 vašeg izveštaja. Kada su vam tela dopremljena, na leševima su nađeni delovi odeće i stvoreni određeni utisci o vrstama povreda. U skladu sa onim šta ste vi rekli, ja shvatam da je teško da se ustanove određeni elementi zbog stanja u kojima se leševi nalaze, dakle, kada više nema mekih tkiva i kada nema odnosa između tela i utisaka o povredama koje su na njima nađene. Ali vi ste napravili na strani 7 u engleskoj verziji vašeg izveštaja, jednu tabelu iz koje proizlazi, odnosno, gde nalazimo jedan određeni broj elemenata koji mogu da nas upute na određenu vrstu nasilja. Ovde nalazimo slike crnih traka, poput onih za vezivanje paketa, te drugih elemenata koje ste pronašli. Po vašem mišljenju, da li se radi o elementima koji su doprineli da se nad telima, koja ste kasnije ispitali, izvrši nasilje?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Radi o 10 slučajeva koje sam ja detaljno izložio. Na leševima smo našli elemente za koje smo zaključili da su povezi i tragovi vezivanja, da su ili zglobovi ili cela tela tih ljudi bila vezana. Kod ovoga poteškoća je bila da kada imamo samo zemni ostatak u obliku skeleta, više nemamo poveze kojima su zglobovi ili tela nužno bila svezana. Ipak, nakon što smo ih otkrili, pronašli smo

vezane čvorove koji veoma liče na, recimo, čvorove koje biste upotreбили kada nekome vežete zglobove ili struk. To je bilo naše tumačenje da se radilo o povezima, odnosno, predmetima za vezivanje.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Sada bih vam skrenuo pažnju, doktore, na horizontalni red, brojeve 7 i 8, odnosno, dva poslednja broja koja se odnose na žene, F40 do 70 i F50 do 70, koje su nađene na lokalitetu "Slap 1". Kod SP01 449B, imamo dva ćebeta koja su nađena obmotana oko tela i pričvršćena električnom žicom oko grudnog koša i oko nogu. Da li ste još nešto pronašli u vezi sa ovim ćebadima i žicama? Da li je u pitanju jedan leš? Da li ste sigurni da je nađeno samo jedno telo?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da. Mislim da ste malo pomešali brojeve, ali u pitanju su dva poslednja broja u prvom delu, 418B i 432B. Radilo se, u oba slučaja, o ženskim leševima. Jedan je imao dva ćebeta obmotana oko tela i ona su bila pričvršćena električnom žicom, električnim kablom. U drugom slučaju, samo je ćebe obmotano oko leša, ali ničim nije pričvršćeno. Meni je to ukazivalo da su te dve žene završile u vodi, zamotane u ćebad. Obe su preminule od povreda iz vatrenog oružja.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Jeste li mogli da ustanovite bilo kakve karakteristike tih pokrivača, ćebadi, na primer, boju ili da li je na njima nešto bilo napisano?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Koliko se sećam, u slučaju 418B, ćebe je bilo žućkastosmeđe, svetlo braon boje. Drugo je bilo sive boje sa crvenim šarama. Mislim da na njima nije ništa pisalo. Ćebad su detaljnije ispitali službenici kriminalističke tehnike na licu mesta, ali, koliko se sećam, na njima nije bilo nikakvih identifikacionih oznaka.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li je moguće, čak i kada nemamo ljudskog tkiva na leševima, da se utvrde tragovi nasilja na skeletima koje ste pronašli?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Ukoliko postoje oštećenja kostiju, da. To onda ukazuje na nasilje.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Kod ovih 10 slučajeva koji se nalaze u vašoj tabeli, da li ste uspeli da ustanovite prirodu tog nasilja?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da, uspeli smo da ustanovimo uzrok smrti kod svakog od njih.

TUŽILAC OSOGO: Gospodine predsedniče, ja sam završio sa pitanjima za ovog svedoka.

SUDIJA HANT: Hvala vam. Gospodine Domazet, izvolite.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: ADVOKAT DOMAZET

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Gospodine Klark, ja imam jedno pitanje koje proizilazi iz vašeg odgovora na pitanje gospodina Osogoa, a to je kada ste na njegovo pitanje o tome da li su žrtve mogli biti i vojnici, odgovorili: "Žrtve nisu bili vojnici, nego civili". Moje pitanje je na osnovu čega ste to mogli da utvrdite, obzirom na ono šta ste pre toga izneli u pogledu vremena i stanja skeleta koje ste imali u vreme pregleda? Dakle, u većini slučajeva, nije bilo odeće koja bi mogla, eventualno, da bude jedan od identifikacionih uslova.

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da budem tačan, moj odgovor na to, moj odgovor u vezi sa vojnim i civilnim licima nije se odnosio na ove leševe. Bilo mi je postavljeno pitanje u vezi sa jednim drugim lokalitetom, jednim od lokaliteta u Srebrenici prilikom kog sam prokomentarisao udaljenost pucanja, tako da ja nisam dao nikakav komentar na to da li su ove žrtve bile vojnici ili civili. Moja jedina opservacija je bila da smo pronašli, dakle, da se radilo o muškarcima i ženama, mladim i starim osobama. Isto tako, ništa od odeće koju smo pronašli, nije bila vojna odeća. Nismo našli nikakvo oružje ili metke kod tih ljudi. Iako ne mogu da isključim da niko u ovoj konkretnoj grupi ljudi nije bio vojnik, nije, sigurno, bilo pozitivnih dokaza koji bi ukazivali na to da se radilo o vojnicima. Moj komentar o civilima i vojnicima odnosio se, zapravo, na jedan drugi lokalitet.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da. Mislim da sam vas razumeo, ali mi ovde govorimo o lokalitetu "Slap". Je li tako?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: Da. Ja sam upravo objasnio da na tom lokalitetu nismo našli pozitivni dokazni materijal koji bi ukazivao da su ti ljudi bili vojnici. Kao što sam već rekao, ništa od odeće koju smo pronašli nije bila vojna odeća. Žrtve su bile i muškog i ženskog pola, deca, adolescenti i starije osobe.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da. Ali, kako sam razumeo, u velikom broju slučajeva, obzirom na protek vremena od oko devet godina, je bilo veoma malo takvih tragova, dakle, tragova odeće?

SVEDOK KLARK – ODGOVOR: To nije sasvim tačno. Mi smo pronašli odeću ili delove odeće na većini leševa. Ta odeća je pažljivo oprana i ispitana, čak kada se radi samo o rukavu košulje, obično možemo da zaključimo da li je to komad vojne odeće ili ne. I u ovim slučajevima, nije bilo takvih dokaza.

ADVOKAT DOMAZET: Hvala, časni Sude. Nemam više pitanja.

SUDIJA HANT: Hvala, ima li kakvog dodatnog ispitivanja, gospodine Osogo?

TUŽILAC OSOGO: Ne, gospodine predsedniče.

SUDIJA HANT: Hvala vam, doktore, što ste došli da bi nam sve to objasnili. Hvala vam što ste došli, a sada ste slobodni da idete.

SVEDOK KLARK: Hvala.

SUDIJA HANT: Gospodine Domazet, koliko sam shvatio, vi imate privatnih poslova koje morate da obavite, što znači da vi nećete da budete ovde ni sutra ni u petak. Razumeo sam, takođe, da će svedoci koji su bili određeni za sutra, da budu pozvani u ponedeljak, a onda ćemo, konačno, da zaključimo iznošenje dokaza Tužilaštva u utorak, sa doktorom de Gravom (Yvan de Grave). Vidite li neki poseban problem, mislim na vreme koje vam stoji na raspolaganju nakon što Tužilaštvo završi, dakle, do pokretanja vašeg izvođenja dokaza? Mislim da ne bi trebalo da bude produženja svedočenja nakon utorka, tako da vi imate ostatak ove nedelje i celu sledeću nedelju da se pripremite.

ADVOKAT DOMAZET: Da, vaša Visosti. Ukoliko u ponedeljak i utorak završimo, a ja se nadam da ćemo završiti sa svedocima Tužilaštva, razumeo sam vas da bismo nastavili u ponedeljak, 22. oktobra.

SUDIJA HANT: Da, tako je. Na žalost, sledeće nedelje nećemo moći da zasedamo, ali se nadamo, ukoliko možete da nam dostavite svoju listu svedoka, njihove rezimee i sve ostalo do petka pre toga, onda bismo održali Statusnu konferenciju tog ponedeljka i vi možete da počnete sa izvođenjem svojih dokaza u utorak. Ako hoćete, možemo da sačekamo sa donošenjem naloga, da vidimo kako ćemo da napredujemo u ponedeljak i utorak, ali ja to spominjem u ovom trenutku da bih dobio od vas, što sam i uspeo da učinim, nadu da će Tužilaštvo da završi sa izlaganjem svojih dokaza do utorka. Ukoliko to bude slučaj, vi treba da dostavite te dokumente do petka, pre 22., zatim će u ponedeljak da se održi Statusna konferencija pre početka izlaganja Odbrane, pa vi, u utorak, možete da počnete, ali, kao što sam rekao, nećemo da zasedamo sledeće nedelje. Postoji li još nešto šta želite sada da obavite?

ADVOKAT DOMAZET: Koliko sam video, u rasporedu je bio predložen i gospodin Iv Roy (Yves Roy), istražitelj. Možda je postojala mogućnost da njegovo saslušanje obavimo danas, da to ne ostaje za utorak, ukoliko je moguće, a ja sam danas spreman i za druge svedoke, ali, koliko sam razumeo, tih svedoka nema. Ovo dvoje svedoka još nije spremno za svedočenje, ako sam razumeo ono šta mi je rečeno od Tužilaštva.

SUDIJA HANT: Mislite na one kojima je upućen sudski poziv?

ADVOKAT DOMAZET: Da.

SUDIJA HANT: Mislim da nam je gospodin Grum rekao da je trebalo da oni dođu juče, sinoć ili tako nešto. Ali šta je sa istražiteljem?

TUŽILAC BAUER: Časni Sude, možemo li da napravimo pauzu da to ustanovimo?

SUDIJA HANT: Da, svakako. Koliko ja shvatam, gospodin Roj bi trebalo da svedoči vrlo kratko i mi možemo da se nađemo bilo kada, u bilo koje doba dana kada je on na raspolaganju. Ako svedoci, koji su dobili sudski poziv, budu dostupni u toku dana, saslušaćemo i njih. Bilo bi najbolje da učinimo što je moguće više tako da se ne dogodi da nam neko ostane nakon doktora de Grava u utorak. Napravićemo, dakle, pauzu sada i nećemo da nastavimo dok ne čujemo bilo kakve vesti od vas, ali, svakako, želeli bismo da čujemo kako napredujete, gospođo Bauer (Bauer). To bi bilo sve. Slažete li se?

TUŽILAC BAUER: Javićemo vam čim nešto saznamo.

SUDIJA HANT: Napravićemo, dakle, sada pauzu i nastavićemo u dato vreme.

